

Od zdalności do samodzielności

Po dość długiej nieobecności wracamy do szkoły bogatsi o doświadczenia wynikające ze zdalnej pracy uczniów i nauczycieli. Jak nie zmarnować nabytych umiejętności, wypracowanych rozwiązań? W jaki sposób wykorzystać dorobek społeczności szkolnych realizujących swoje zadania w wirtualnej przestrzeni?

Na pytania te starają się odpowiedzieć dyrektorzy szkół, zespoły nauczycielskie, pracownicy placówek doskonalenia, edukacyjnych instytucji badawczych oraz wyższych uczelni. Odpowiedzi możemy także szukać w licznych opracowaniach wyników badań dotyczących zdalnej edukacji. Zachęcam Państwa do lektury jesienno numeru *Informatora Oświatowego* z nadzieją, że znajdziecie w nim nie tylko odpowiedzi na wyżej postawione pytania, ale też inspiracje wzbogacające codzienną pracę z uczniami, która realizowana jest w sposób stacjonarny.

Warto pamiętać, że podczas pracy zdalnej rozwinęły się cechy osobowości sprzyjające samodzielności. Współcześni psychologowie podkreślają, że zajmuje ona ważne miejsce w procesie wychowania, tak jednostki jak i grupy. Przyjmuje się, że idea samodzielności stanowi jeden z oczywistych celów wychowania w ogóle, a nauczania w szczególności. O zaangażowaniu uczniów w samodzielne działania przejawiające się w ciekawości poznawczej, formułowaniu i rozwiązywaniu problemów, prezentowaniu własnych poglądów i przekonaniach piszą autorzy relacjonujący przebieg Pomorskiej Ligi Zadaniowej realizowanej w trybie zdalnym. Między innymi Tamara Kropiowska podkreśla, że samodzielność uczniów wyraża się w przyjmowaniu postawy badawczej wobec rzeczywistości, uważnej obserwacji otaczającego ich świata, formułowaniu hipotez, przeprowadzaniu eksperymentów i wnioskowaniu w oparciu o uzyskane wyniki. Jednocześnie zwraca uwagę na to, że w tak niezwykłych okolicznościach ogromną rolę odgrywa postawa etyczna młodego człowieka, cechująca się sumiennym i uczciwym wypełnianiem obowiązków uczestnika konkursu.

Zapewne podczas lektury artykułów zamieszczonych w tym wydaniu *Informatora Oświatowego* wielu z Państwa snuć będzie rozważania na temat swojej samodzielności. Własne potknięcia i porażki, sukcesy w pracy zdalnej uczą, że często najprostsze – zdawałoby się – działania, były uwikłane w różnorodne trudności, które trzeba było zazwyczaj samodzielnie przezwyciężyć. Sytuacja dyrektora, nauczyciela często nie różniła się od sytuacji ucznia. Wszyscy uczyliśmy się samodzielności.

W procesie jej rozwoju istotną rolę odgrywają odwaga, przełamywanie lęków, podejmowanie nowych wyzwań. Postawy te odnajdziecie Państwo w tekstach dotyczących sytuacji dzieci z doświadczeniem migracji oraz problemów związanych z pielęgniowaniem kultury Kaszubów oraz mniejszości narodowych. Polecam uwadze artykuł Marty Siciarek, która – pisząc o pomorskich szkołach – zwraca uwagę na problemy uczniów obcojęzycznych. Podkreśla potrzebę tworze-

nia warunków sprzyjających integracji zespołów klasowych, do których uczęszczają dzieci emigrantów lub reemigrantów. Pisze o konieczności wsparcia nauczycieli realizujących programy wyrównywania szans edukacyjnych. Zwraca uwagę na konieczność likwidacji prozaicznych barier życiowych.

O przełamywaniu lęków, podejmowaniu nowych wyzwań mógłby wiele powiedzieć każdy z realizatorów zdalnej edukacji. Pracując w odosobnieniu, mimo podejmowanych prób wsparcia zewnętrznego, często doświadczaliśmy sytuacji, w których mogliśmy liczyć wyłącznie sami na siebie. Błyskawicznie wzmocniliśmy nasze umiejętności IT oraz – mniej lub bardziej – przekonaliśmy się do korzystania z narzędzi i technik informatycznych. O możliwościach cyfryzacji warsztatu metodycznego nauczyciela niezdecydowanych przekonują Mariusz Domański i Marek Wróblewski oraz liczni autorzy relacjonujący działania realizowane w formie zdalnej.

Zdaniem psychologów ważnymi warunkami prawidłowego rozwoju samodzielności są m.in.: umożliwienie wychowankowi lub uczniowi działalności na poziomie odpowiednim do jego wieku; konfrontacja z wysokimi i stale rosnącymi wymaganiami, które muszą być tak stawiane, by dziecko je przyjmowało i przekształcało we własne cele i poglądy; stworzenie atmosfery aprobaty dorosłych.

Nie trzeba nikogo przekonywać co do tego, że edukacja w czasie pandemii uległa radykalnej zmianie i przed szkołami otwiera się szansa na mądre wykorzystanie potencjału osobowościowego dzieci i młodzieży, zachowań i postaw sprzyjających ich samodzielności. Zrozumiałe wydaje się zrezygnowanie ze skinnerowskiej teorii edukacji, opartej na schemacie S-E-W (bodziec – reakcja – wzmocnienie), na rzecz umiejętności rozwiązywania problemów, a co za tym idzie – wzmocnianie samodzielności. Warto przejrzeć swoje programy nauczania i wychowania i upewnić się, że zawarte w nich cele, treści kształcenia, metody i formy pracy odpowiadają na potrzeby uczniów wracających do szkolnych ławek po długim okresie samodzielnej nauki, a przede wszystkim należy upewnić się, czy uwzględniają ich możliwości oraz ukształtowane podczas nauki zdalnej cechy osobowości.

Nauczyciel widzi więcej niż tylko twarze dzieci – stara się zobaczyć ich dusze. (B. Cage)

*Z okazji Dnia Edukacji Narodowej,
w imieniu własnym oraz pracowników
Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku
Nauczycielom i Pracownikom Oświaty
życzyć zdrowia, pogody ducha, realizacji zamierzeń
i spełniania pasji zawodowych
oraz wielu powodów do radości*

*Bożena Żuk
dyrektor ODN w Słupsku*